

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА УЧЕНИКА ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Соња Н. Пајић¹

Сажетак. У раду се анализира социокултурна компетенција која представља важан аспект учења шпанског као страног језика. Циљ истраживања је указивање на значај овог феномена кроз сагледавање социокултурне компетенције ученика шпанског као страног језика у основној школи. Узорак су чинили ученици осмог разреда основне школе „Жарко Зрењанин“ у Зрењанину (n=85). Инструмент за прикупљање података био је тест затвореног типа који је садржао двадесет питања. Подаци су изражени у процентима. Добијени резултати показали су да ученици не поседују висок ниво знања из социокултурних садржаја шпанског језика која се односе на географију, историју, свакодневни живот, обичаје и познате личности из сфере уметности. Њихова знања су неуједначена, што се огледа у чињеници да неке сегменте из области географије и свакодневног живота познају више, а неке мање. На основу спроведеног истраживања закључује се да је потребно више радити на социокултурној компетенцији ученика основне школе и више пажње посветити овој недовољно проучаваној области у Србији.

Кључне речи: социокултурна компетенција, шпански као страни језик, основна школа, тестирање.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

У методици наставе шпанског као страног језика се све више указује на значај социокултурне компетенције. Иако често занемарена, социокултурна компетенција заузима важно место у формирању комуникативно компетентног говорника шпанског језика. Уколико ученик не поседује социокултурну компетенцију, може доћи до културног шока и

---

¹ sonjahornjak@live.com Универзитет Привредна академија Нови Сад, Факултет друштвених наука, Београд

неспоразума у комуникативној ситуацији са изворним говорником. (L. Miquel, 2004, p. 527) истиче да изворни говорници могу бити благонаклони што се тиче језичких грешака, али не дешава се исто са грешком која се односи на социокултурна знања. Изворни говорник може да поприми негативан став или чак да створи стереотип о нацији особе која је начинила грешку (Miquel, 2004: 527).

Социокултурна компонента дефинише се као скуп информација, веровања и знања, знања и делања која служе да употпуне значење у комуникативном чину и учине га одговарајућим или неодговарајућим (Miquel, 2004: 513). Социокултурна компетенција је веома важна у процесу учења страног језика, јер је ученик који поседује социокултурну компетенцију способан да тумачи и повеже различите културне системе и да разуме друштвено различите варијације у оквиру културе стране земље (Byram & Zarate, 1997, p. 13).

Између осталог, значај социокултурне компетенције се огледа у чињеници да су социокултурни аспекти присутни у свакој вербалној или невербалној интеракцији између појединаца (Denis & Matas, 1999, p. 87). Стога је у оквиру наставе страног језика неопходно представити лингвистичку информацију у социокултурном контексту, уместо као раније, да се инсистира на лингвистичкој информацији, а да се социокултурни садржаји представљају успут (Vacas Hermida & Benavente, 2002, p. 8).

С обзиром на значај који има социокултурна компетенција у настави шпанског језика, предмет рада је анализа појма социокултурне компетенције, као и анализа социокултурне компетенције на примеру ученика основне школе. Циљ истраживања је указивање на значај овог феномена и сагледавање социокултурне компетенције шпанског језика код ученика основне школе. Резултати спроведеног истраживања указују на правце даљих истраживања у циљу побољшавања социокултурне компетенције ученика основне школе.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Класификација социокултурних знања

За разумевање појма социокултурне компетенције потребно је осврнути се на дефиницију и класификацију социокултурних знања. Значај социокултурне компетенције препознат је у најзначајнијим лингводидактичким документима за учење страних језика, *Заједничком европском оквиру за живе језике*, као и у лингводидактичком документу за учење шпанског језика, *Курикуларном плану Института Сервантес (Plan Curricular del Instituto Cervantes)*. У поменутих документима, детаљно су класификована и дефинисана социокултурна знања која је потребно да ученик поседује на одређеном језичком нивоу.

По *Заједничком европском оквиру за живе језике* (2002: 108), социокултурна знања односе се на карактеристичне одлике неке европске заједнице и њене културе која обухватају различите аспекте, попут свакодневног живота, услова живота, међуљудских односа, вредности, веровања и понашања, говора тела, умећа живљења и ритуалних понашања. Што се тиче аспеката свакодневног живота, ту спадају: начин исхране, време за оброк; државни празници; радно време, навике и разонода (Council of Europe, 2002, p. 108). Услови живота подразумевају животни стандард који се разликује у односу на религију, етничке и друштвене групе. У међуљудске односе спада: социјална структура становништва и односи између друштвених класа; односи између полова; структура породице; односи између различитих генерација, односи на послу, односи према званичним институцијама, односи између различитих раса и заједница, политичких групација и религија. За разлику од њих, вредности, веровања и понашања се односе, између осталог, на друштвене класе, друштвени сектор, регионалне културе, институције, традицију, мањинске народе, национални идентитет, политику, уметност, религију, хумор (Council of Europe, 2002). Такође, говор тела обухвата познавање образаца која прописују одређена понашања која су део социокултурне компетенције ученика. Умеће живљења подразумева тачност, поклоне, начин облачења, пића и оброке, конвенције и табуе у понашању, трајање посете и начин опраштања, док ритуална понашања чине религиозни обичаји и култови, рођења, венчања и сахране, понашање публике на представи и прославе (Council of Europe, 2002, p. 109).

Курикуларни план Института Сервантес (Instituto Cervantes, 2006, pt. 11) обухвата социокултурна знања и понашања као што су услови живота и друштвена организација, у оквиру којих спада лични идентитет, концепт и структура породице као јединице, календар, пиће и храна, образовање и култура, посао и економија, слободно време и хоби, средства комуникације и информисања, место становања, услуге, куповина, здравље и хигијена, путовање, смештај и транспорт, екологија и животна средина, друштвене услуге и програм помоћи, сигурност и борба против деликвенције. Интраперсонални односи подразумевају личну и јавну сферу, као и професионалну и образовну. Колективни идентитет и стил живота обухватају осећај припадности друштву, традицији и друштвене промене, религиозна опредељења, присуство и интеграцију у стране културе, празнике, церемоније и прославе (Instituto Cervantes, 2006, pt. 11). Социокултурна знања подразумевају и моделе функционисања заједнице у свакодневном животу што се тиче временских распореда активности, исхране и др. (Instituto Cervantes, 2006, pt. 11). Укратко, социокултурна знања се добијају на кључна питања која укључују упитне речи шта, где, када, како и ко (Instituto Cervantes, 2006, pt. 11).

Детаљна и исцрпна класификација социокултурних знања присутна у *Заједничком европском оквиру за живе језике* и *Курикуларном плану института Сервантес* представља основу за проучавање феномена

социокултурне компетенције у сфери страних језика односно шпанског језика. Поменути лингводидактички документи су од кључног значаја јер као теоријски оквир дефинишу неопходна социокултурна знања за овладавање социокултурном компетенцијом. Истовремено поседују и практичну примену пружајући професорима увид у садржаје за рад на часу.

Социокултурна компетенција у настави шпанског језика

У домену методике шпанског као страног језика, социокултурна компетенција је последњих година добила запажено место. Бројни аутори проучавају социокултурну компетенцију у циљу постизања ефикасне наставе. Тако, ауторка Makarchuk (2007, р. 84) врши поделу социокултурних информација по важности. Дели их на оне информације које су неопходне у настави страних језика тј. информације без којих би се дошло до културног шока и неуспеха у комуникацији. Примери поменутих информација у шпанском језику су *tuteo* и *siesta*. Затим следе информације које је zgodно познавати у циљу адекватног поступања у одређеним ситуацијама (као на пример време и садржај оброка). И на последњем месту су феномени о којима је довољно знати само основне појмове, попут информација из области историје и књижевности (Makarchuk, 2007, р. 84).

Класификација социокултурних информација зависи од конкретних случајева и узраста ученика, као и од учениковог поређења феномена матерње и циљне културе (Makarchuk, 2007, р. 85). Ауторка Makarchuk ту прави поделу на децу до дванаест година, адолесценте од тринаест до шеснаест година и одрасле, односно особе старије од седамнаест година. У зависности од узраста зависи и садржај социокултурних знања са којима ученици треба да буду упознати.

Такође, занимљиво је обратити пажњу на социокултурне садржаје које шпански аутори сматрају важним и уносе у приручнике за учење шпанског као страног језика. Ауторка Makarchuk извршила је истраживање о овим садржајима и дошла до закључка да аутори из Шпаније уносе у приручнике највише информација о свакодневном животу, земљама и историји Латинске Америке, о познатим личностима, гастрономији, географији Шпаније и значајним празницима. Закључује се да су поменути садржаји најрепрезентативнији социокултурни садржаји које говорници шпанског језика очекују да странци познају.

У циљу увођења социокултурних садржаја на час, у настави шпанског језика користе се бројна дидактичка средства. Првенствено се мисли на аутентична средства, међу којима се истиче филм. „Филм може да послужи да уведе нову тему коју наставник жели да обради на часу, пружи пример, понови садржај или утврди претходно научено градиво“ (Ногнјак, 2016, р. 49). Филм пружа велику количину социокултурних елемената који су

корисни за учење (Rodríguez Martín, 2006, p. 305), те може олакшати и учинити ефикаснијим наставни процес.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање којим се испитивала социокултурна компетенција шпанског језика код ученика основне школе спроведено је 2017. године. Узорак су чинили ученици четири одељења осмог разреда основне школе „Жарко Зрењанин“ у Зрењанину (n=85). Треба напоменути да је основна школа „Жарко Зрењанин“ једна од школа са највећим бројем ученика који уче шпански језик у Србији. Наиме, у овој основној школи сви ученици од петог до осмог разреда (четири одељења у генерацији) уче шпански као други страни језик који представља обавезан изборни предмет у основношколском циклусу образовања.

Примењени инструмент за прикупљање података био је тест састављен на основу социокултурних информација које су највише заступљене у уџбеницима за основне школе који су у употреби у тој школи и на основу садржаја који су ученици са наставником обрађивали на часу. Потребно је истаћи да је тестирање било анонимно, како ученици не би били под стресом.

Циљ истраживања је био да се утврди која социокултурна знања ученици највише, а која најмање познају, како би могло да се у будућности ради на усавршавању социокултурне компетенције код ученика основне школе.

Пошли смо од хипотезе да ученици поседују највише социокултурних знања која се односе на познате личности, јер су свакодневни корисници интернета и мас-медија.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Тест је обухватао питања која су се односила на различите социокултурне садржаје, као што су информације које се односе на географију, историју, обичаје, свакодневни живот, уметност, гастрономију и познате личности. Значајно је напоменути да су сви садржаји присутни у тесту били обрађивани на часовима у виду текстова у току претходних година учења језика. Резултати реализованог истраживања приказани су у процентима.

Ученици су показали најуспешније резултате из области која се односи на обичаје шпанског говорног подручја. Највише ученика (81,17%) знало је тачан одговор на питање које поврће је битно за фестивал Томатина. Очигледно је да им је овај културолошки аспект шпанске културе био занимљив, те су показали да га добро познају. Такође, 70,58% испитаника је

тачно одговорило на питање ког датума се прославља Божић на шпанском говорном подручју.

Ученици су затим, имали највише тачних одговора (69,41%) на питање из географије, у којој држави се налази река Тахо. Успешно су одговорили и на питање из географије да ли је Гранада, град, село или држава (65,88%). На питање које се односило на свакодневни живот, на појам тапаса, тачно је одговорило 64,71% ученика. Чињеница да је велик проценат ученика знао дефиницију овог репрезентативног елемента шпанске свакодневице указује да су били мотивисани за овај феномен који није присутан у осталим културама.

Најмање знања су показали по питању дефиниције шта је *Semana Santa*, при чему је само 21,17% ученика знало да се ради о Светој недељи пред Ускрс. Мали број ученика, само 24,71%, је знало где се одржава фестивал Сан Фермин. Ученици су показали изузетно слабо знање на поменута два питања која се односе на обичаје, што може да укаже на чињеницу да нису били мотивисани за усвајање ових феномена који су им и поред обраде на часу остали непознати. Решење за мотивацију за учење о недовољно познатим културолошким феноменима може бити примена нових дидактичких материјала.

По питању познавања познатих личности из сфере уметности, очекивало се да много већи број ученика зна да је Хавијер Бардем глумац с обзиром на његово присуство у мас-медијима. Међутим, одговор је знало само 34,11% ученика, што говори о томе да ученици нису упознати са познатим личностима које нису прилагођене њиховој сфери интересовања. Само 51,75% ученика знало да је Салвадор Дали сликар иако се његово дело обрађивало на часовима шпанског, као и на часовима ликовне културе. Очекивало се да ће скоро сви знати из које земље је певачица Шакира. Међутим 58,82% ученика је знало тачан одговор упркос обрађивању њене биографије на часу. Почетна хипотеза да ће показати највише знања које се односе на познате личности је оповргнута овим резултатима. Само 32,94% је знало ко је био Санчо Панса, што представља изузетно мали број ученика с обзиром на чињеницу да су на часу обрађивани текстови о роману *Дон Кихот*. Очигледно је да велик број ученика није заинтересован и мотивисан за ове социокултурне садржаје иако су били обрађивани на часу.

Из области географије, поред питања на које су успешно одговорили (у којој држави се налази река Тахо и шта је Гранада), постављено је питање у којој држави се налази река Гвадалквивир, на ком континенту су планине Анди, којој држави припадају Канарска острва и колико аутономних покрајина има Шпанија. Очекивало се да ће ученици без проблема одговорити на ова питања, јер су они, поред предмета Шпански језик, о овим садржајима учили и из географије. Међутим, да се река Гвадалквивир налази у Шпанији знало је 41,17% ученика, док је 44,71% ученика знало да се планине Анди налазе на америчком континенту. Нешто боље знање су показали по питању којој држави припадају Канарска острва (52,94%).

Одговор на питање колико аутономних покрајина има Шпанија знало је само 30,59% испитаника.

Из области свакодневног живота и гастрономије, 50,58% ученика је знало шта је гаспањо (шпанска чорба од парадајза), а 48,23% шта је турон (традиционални слаткиш). С обзиром да се у више наврата говорило о овим појмовима на часовима и да је вршено поређење са појмовима из српске културе ради развијања интеркултурне компетенције, изненађује чињеница да је једва половина ученика знало дефиницију ових појмова.

Из садржаја који се односи на историју, само 31,76% ученика је знало у којој данашњој држави су живели Астеци, а 28,23% из које земље потиче чоколадни напитак. Изненађујуће мали број ученика је знало одговор што указује да је потребно више мотивисати ученике и за социокултурне садржаје из области историје.

На основу анализе резултата, генерално посматрајући, уочава се да ученици не показују висок ниво познавања социокултурних садржаја шпанског говорног подручја. Њихова знања су неуједначена, што се огледа у чињеници да неке сегменте из области географије и свакодневног живота познају више, а неке мање. Поменути резултати указују на чињеницу да ученици да нису довољно мотивисани за њихово усвајање или да нису довољно свесни значаја социокултурне компоненте у настави шпанског језика. Закључује се да је потребно увести нове начине представљања социокултурних садржаја како би ученици били мотивисанији за њихово усвајање.

ЗАКЉУЧАК

Познавање социокултурних садржаја је веома значајно за остваривање успешне комуникације. Језичке компетенције се повезују са социокултурним аспектима који одређују избор вокабулара и регистра у зависности од тренутне комуникативне ситуације. Стога је неопходно да социокултурни садржаји буду заступљени у настави шпанског као страног језика.

На основу резултата истраживања закључује се да ученици основне школе не поседују висок ниво социокултурних знања шпанског језика. Њихово социокултурно знање је разнолико и не може се ограничити само на одређене области. Потребно је извршити експеримент на ширем узорку како би се испитало да ли поменуто важи за целу популацију или само за издвојени узорак.

На основу приказаних резултата истраживања, очигледно је да је потребно радити на увођењу социокултурних знања у наставу шпанског као страног језика. Неопходно је да ученици постану свесни значаја социокултурне компетенције и да буду мотивисани за њихово усвајање.

Очекује се да се поради на унапређивању наставе која се односи на социокултурне садржаје, како би ученици овладали овом компонентом

комуникативне компетенције. Један од првих корака представља спровођење истраживања у предметној области и организовање стручних семинара и конференција које би се бавиле овом темом и указале на значај овладавања социокултурном компетенцијом шпанског језика код ученика основне школе.

ЛИТЕРАТУРА

- Byram, M., & Zarate, G. (1997). Definitions, objectives and assessment of sociocultural competence. In *Sociocultural competence in language learning and teaching: Studies towards a common European framework of reference for language learning and teaching* (pp. 7–39). Council Of Europe.
- Council of Europe. (2002). *Zajednički evropski okvir za žive jezike: Učenje, nastava, ocjenjivanje*. Ministarstvo prosvjete i nauke.
- Denis, M., & Matas, M. (1999). Para una didáctica del componente cultural en clase de E/LE. In Lourdes Miquel & N. Sans (Eds.), *Didáctica del español como lengua extranjera, Cuadernos Tiempo Libre. Colección Expolingua* (pp. 87–95). Fundación Actilibre.
https://marcoele.com/descargas/expolingua_1999.denis-matas.pdf
- Hornjak, S. N. (2016). Primena filma kao didaktičkog sredstva u nastavi španskog jezika. *Sinteze - Časopis Za Pedagoške Nauke , Književnost i Kulturu*, 5(10), 47–54. <https://doi.org/10.5937/sinteze0-12263>
- Instituto Cervantes. (2006). *Plan curricular del Instituto Cervantes: Niveles de referencia para el español* (Vol. 3). Instituto Cervantes.

https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/plan_curricular/default.htm

Makarchuk, E. (2007). Problemas de la selección de la información sociocultural en el proceso de la enseñanza del español. In S. M. Saz (Ed.), *Actas de XLII Congreso Internacional de la Asociación Europea de Profesores de Español* (pp. 81–88). AEPE.

https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/congreso_42/congreso_42_14.pdf

Miquel, L. (2004). La subcompetencia sociocultural. In J. S. Lobato (Ed.), *Vademécum para la formación de profesores* (pp. 511–531). SGEL.

Rodríguez Martín, J. R. (2006). La historia y la imagen de España del siglo XX a través del cine. In S. Saz (Ed.), *Actas del XLI Congreso Internacional de la Asociación Europea de Profesores de Español* (pp. 305–313). AEPE.

https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/congreso_41/congreso_41_29.pdf

Vacas Hermida, A., & Benavente, J. C. (2002). Hacia la competencia intercultural en el aprendizaje del español. *Revista Intercultural Hispanoalemana Tierra de Nadie*, 4, 1–17.

SOCIOCULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS OF THE SPANISH LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOL

*Sonja N. Pajić*¹

Abstract. Sociocultural competence, which is an important aspect of learning Spanish as a foreign language, is analysed in the paper. The aim of the survey is to point at this phenomena trough examination of the sociocultural competence of students of the Spanish language in a primary school. The sample survey included students of the eighth grade of the primary school “Žarko Zrenjanin” in Zrenjanin (n=85). The instrument for gathering data was the test which contained closed-ended questions. The data were presented in percentages. The obtained results show that students do not have a high level of knowledge in sociocultural contents which are related to geography, history, everyday life, customs, and famous persons in the area of art. Their knowledge is uneven, which is reflected in the fact that students have better knowledge in some segments from geography and everyday life, and in some segments they have less knowledge. On the basis of the conducted research, it can be concluded that it is necessary to work more on sociocultural competence of primary school students and to pay more attention to this not sufficiently studied area in Serbia.

Key words: sociocultural competence, Spanish as a foreign language, primary school, test.

Примљен: 23.04.2019.

Прихваћен: 31.12.2020.

---

¹ sonjahornjak@live.com University Business Academy- Novi Sad, The Faculty of Social Sciences- Belgrade